

KONFERENCIJŲ APŽVALGOS

ISIC 2008 – Tarptautinė konferencija „Informacijos vartotojo elgsena kontekste“ Vilniaus universitetas, 2008 m. rugsėjo 16–20 d.

Elena Macevičiūtė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Knygotyros ir dokumentotyros instituto profesorė, daktarė
Vilnius University, Faculty of Communication,
Institute of Documentation and Book Science,
Professor, Doctor
Tel. (8 5) 236 61 11
El. paštas: elena.maceviciute@gmail.com

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas pradėjo rengti septintąją Tarptautinę konferenciją ISIC 2008 „Informacijos ieška kontekste“ prieš dvejus metus. Konferencijos iniciatoriai buvo Suomijos Tamperės universiteto ir kai kurių kitų Europos šalių mokslininkai, tyrinėję tuo metu besiplėtojančią informacijos mokslo sritį, kuri kreipė daugiau dėmesio į tai, kaip žmonės elgiasi su informacija ir kas daro poveikį jų veiksams, negu į kitus informacinės veiklos elementus (informacijos sistemas, dokumentų klasifikacijas, informacijos politiką, informacijos paslaugas ir kt.). Jie rėmėsi idėja, kad visas informacinės veiklos priemonės ir pačias paslaugas galima sėkmingai plėtoti tik tada, kai atsižvelgiama į paties žmogaus ir jį supančio konteksto (aplinkos bei situacijos) veiksnius. Ligšiolinės ISIC konferencijos vyko:

- Tamperėje, Suomija – 1996 m.
- Šefilde, D. Britanija – 1998 m.
- Giotenburge, Švedija – 2000 m.

- Lisabonoje, Portugalija – 2002 m.
- Dubline, Airija – 2004 m.
- Sidnėjuje, Australija – 2006 m.

Pirmosios ISIC konferencijos labiausiai domėjosi pačiu informacijos ieškos procesu. Vėliau bandyta ieškoti sąlyčio su informacijos sistemų kūrėjais. Dviejų pirmųjų konferencijų apžvalgos buvo spausdintos „Informacijos moksluose“ [1; 2]. 2000 ir 2002 metų konferencijos medžiaga pasirodė žurnale „New Review of Information Behaviour Research“, leidžiamame Taylor Graham leidyklos. Nuo 2004 metų konferencijos pranešimų pagrindu parengtus straipsnius skelbia tarptautinis elektroninis žurnalas „Information Research“¹ (<http://informationr.net/ir/>).

Prieš pat prasidedant septintajai konferencijai Vilniuje (2008 m. kovo mėn.)

¹ Žurnalas įtrauktas į Mokslinės informacijos instituto (ISI) duomenų bazes ir turi gana nemažą poveikio koeficientą (20-as iš šešiasdešimties informacijos mokslo žurnalų).

Nuolatinis ISIC komitetas pakeitė konferencijos pavadinimą į „Informacijos vartotojo elgsena kontekste“ (ISIC – Information behaviour in context), pabrėždamas ir esamų tyrimų kryptį: bendresnius žmogaus elgsenos su informacija aspektus (vartojimą, poveikį, informacijos vengimą, IKT sklaidą ir pritaikymą įvairioms reikmėms ir kt.), bei pageidaujamą taikomąją kryptį, labiau atsizvelgiančią į šiuolaikinės visuomenės narių ir organizacijų poreikius. Septintojoje konferencijoje labiausiai diskutuota apie įvairius žmogaus elgsenos su informacija tyrimus, tačiau kai kuriuose pranešimuose iš esmės liestos įvairioms visuomenės institucijoms ir organizacijoms svarbios informacijos bei IKT naudojimo problemos.

Vilniaus konferencijoje 34 pranešimus apie atliktus ir planuojamus tyrimus pristatė 52 pranešėjai iš dvidešimties šalių, pradedant tokiais artimais kaimynais, kaip estai, švedai ir suomiai, ir baigiant tokių egzotiškų kraštų atstovais, kaip Kuveitas, Naujoji Zelandija (maoriai) ar Pietų Afrikos Respublika. Iš viso dalyvių buvo 100 žmonių, tarp jų – nemažas būrys Lietuvos stambiausių bibliotekų vadovų ir darbuotojų. Iškilmingame atidaryme dalyvavo Seimo vicepirmininkas Vydas Gedvilas, VU tarptautinių reikalų prorektorius doc. dr. Rimantas Vaitkus, Komunikacijos fakulteto prodekanė dr. Renata Matkevičienė.

Konferencijos kviestiniai pranešėjai šiais metais buvo du:

- Bonnie Nardi, Kalifornijos universiteto (JAV) Informacijos ir kompiuterių mokslo skyriaus profesorė, žinoma bibliotekininkams kaip daugelio knygų ir straipsnių apie informacijos ekologiją ir žmogaus ir kompiuterio sąveiką autorė, ir

- Pertti Vakkari, Tampėrės universiteto (Suomija) Informacijos studijų skyriaus profesorius, vienas iš ISIC konferencijos iniciatorių, žinomas informacijos vartotojų ieškos bei jos sąsajų su informacijos sistemomis tyrinėtojas.

Bonnie Nardi konferencijoje pristatė naujausius tyrimus apie tai, kaip virtualiuose kompiuteriniuose žaidimuose formuojasi informacinės erdvės ir kaip jos veikia virtualių bendruomenės narių sąveiką su informacija bei jos vartojimą, mainus ir kt. Ji taip pat nurodė, kad šia tema labai domisi stambios verslo korporacijos, kurioms nepaprastai svarbūs informacijos mainų ir panaudos procesai virtualiose organizacijų erdvėse. Po pranešimo kilusios diskusijos leidžia manyti, kad konferencijos nariai dar grįš prie šios temos.

Pertti Vakkari savo pranešime aptarė ISIC konferencijose paskelbtų tyrimų raidą nuo pat 1996 m. ligi šios konferencijos. Tai buvo labai kritiškas žvilgsnis į nuveiktus darbus. Ne visos išvados buvo optimistiškos, nes pranešėjas iškėlė kai kurias labai esmines šios mokslinio tyrimo srities problemas. Kilusios diskusijos parodė, kad daugelis mokslininkų nujautė nurodytas spragas ir jau ieško kelių jas užpildyti.

„Žvaigždžių“ paradas neapsiribojo tik kviestiniais pranešėjais. Vieni ar su tyrėjų komanda pranešimus pristatė tokie žymūs profesoriai kaip Carrol Kuhlthau (JAV), Lynn McKechnie (Kanada), Christine Urquhart ir Tomas Wilsonas (D. Britanija), Reijo Savolainenas (Suomija), Makiko Miwa ir Shunsaku Tamura (Japonija) ir kiti. Net trys Vidurio Europos pranešėjai šiais metais skaitė pranešimus ISIC konferencijoje (iš Slovakijos, Estijos ir Lietuvos). Tai trimis daugiau negu ankstesnėse konferencijose,

tačiau tenka apgailestauti, kad jų nebuvo daugiau. Juolab kad konferencija vyko regione ir joje dalyvauti buvo daug pigiau negu kitose.

Teoriniams klausimams skirtuose pranešimuose buvo tikrinami anksčiau sukurti modeliai, tokie kaip informacijos paieškos proceso modelis, sukurtas XX a. devintajame dešimtmetyje (C. C. Kuhlthau, Heinstrom ir Toddo pranešimas) ar nelinijinis informacijos vartotojo elgsenos modelis (Fosterio, Urquhart ir Turner pranešimas), taip pat konceptualizuojami informacijos vertinimo ir poveikio reiškiniai (Al-Fedaghi, Berryman, Fink-Shamir ir Bar-Ilan pranešimai).

Kaip ir kai kuriose ankstesnėse konferencijose, tarp empirinių pranešimų buvo nemaža kasdieninės informacijos vartotojų, ypač atskirų jų grupių, elgsenos tyrimai bei sveikatos apsaugos ir medicinos informacijos vartotojų tyrimų. Prie pirmųjų galima skirti imigrantų informacijos poreikių tyrimą (Shamit ir Strauss), bedarbių informacijos paieškos motyvacijos tyrimą (Savolainen), gėjų ir lesbiečių informacijos vartojimo ypatybes (Yeh), jaunimo nuomonę apie Vikipedijos informaciją (Luyt), atsitiktinumo matmens vaidmenį ieškant informacijos fizinėje bibliotekoje (Bjornebornas) ir kt. Prie antrųjų priskirtini tokie pranešimai kaip vėžiu sergančių informacijos poreikių tyrimas (Fourie), pagyvenusių žmonių informacijos kliūčių suvokimas (Eriksson-Backa), Islandijos gyventojų sveikatos informacijos ieška internete (Palsdottir) ir kt.

Šioje konferencijoje gana nemažai pristatyta tyrimų, susijusių su įvairių verslo ir viešųjų organizacijų darbo ir veiklos kontekstais: mokslininkų informacijos ieška

(Tibar, Olander, Macevičiūtė ir Wilsonas, Steinerova), jaunimo savanoriškose organizacijose (Nowe ir kt.), įvairių verslo pasaulio veikėjų informacijos panaudos bruožai (Williamson, Thivant, Tamura), Didžiosios Britanijos policininkų IKT ir informacijos sistemų panaudojimas (Allen ir kt.). Taip pat, kaip visada, pateikti keli pranešimai apie informacijos iešką ir informacijos vartotojų elgseną švietimo kontekste (Kim, Miwa ir Takahashi, Tanni ir kt., Lilley).

Atskirai reikia paminėti du tyrimus, paremtus pačios ISIC konferencijos medžiaga ir jos dalyvių patirtimi. Labai įdomus buvo McKechnie ir kt. pranešimas apie ISIC tyrimų sąsajas su praktika. Kaip tik jis sukėlė didžiausią bibliotekininkų, dalyvavusių konferencijoje, susidomėjimą. Theresa Dimdorfer Anderson pateikė šeštosios ISIC konferencijos dalyvių ir pačios konferencijos etnografinio tyrimo rezultatus.

Galiausiai aštuntosios ISIC konferencijos organizatoriai Ispanijoje, svečiai iš Mursijos universiteto, pristatė įvairių interneto paieškos sistemų tyrimą vartotojo požiūriu (Rodriguez ir kt.)

Konferencijos pabaigoje Karen Fisher (Vašingtono universitetas, JAV), kuri vedė diskusiją apie informacijos vartotojų elgseną studijų ir mokymo klausimais, puikiai pademonstravo keletą mokymo metodų. Diskusijoje dalyvavo Louise Limberg (Švedija), Lynne McKechnie (Kanada), Rossas Toddas (JAV). Paskutinis konferencijos darbotvarkės punktas sukėlė audringą visų dalyvių reakciją. Jie aptartė įvairių šalių universitetų šios disciplinos mokymo ir įsitraukimo į studijų programas praktiką.

Jokia konferencija neapsiriboja pranešimais ir jų tematika. ISIC tapo susitikimų vieta mokslininkams iš įvairių šalių. Tad

niekam nenuostabu išgirsti pranešimo metu giedamas maorių giesmes ir nuoširdžiai stengtis suprasti ne visiškai taisyklingą pranešėjų anglų kalbą. ISIC – tai taip pat ir įvairių sričių mokslininkų susitikimas – kontaktai tarp informacijos technologijos kūrėjų, sociologinės ir humanitarinės krypties tyrinėtojų visada kelia daug naujų minčių ir netgi tikimasi, kad ateityje jie pradės duoti vaisių. Tai taip pat kartų sandūra: turbūt beveik trečdalis konferencijos dalyvių – tai doktorantai, atvykę iš įvairių kraštų. Prieš konferenciją vykusiame doktorantų seminare, kuriame 15 doktorantų aptarė savo darbus su žymiausiais profesoriais ir kitais doktorantais, vyravo kanadiečiai ir skandinavai. Tačiau pačioje konferencijoje galima buvo sutikti jaunimo iš visų 20 šalių. Taip realizuojamas vienas iš svarbiausių ISIC tikslų – užauginti naują mokslininkų kartą. Ne tik išauginti, bet ir išmokyti juos kartu dirbti ir bendrauti. Doktorantų seminaras – tik viena iš priemonių, kurios padeda jauniems mokslininkams pradėti kaupti socialinį kapitalą.

Visi konferencijos dalyviai kaupė ne tik socialinį kapitalą, bet ir įspūdžius apie Vilnių bei Lietuvą. Nors oras iškrėtė negražų pokštą, ir temperatūra Lietuvoje konferencijos dienomis buvo apie 10°C žemesnė, negu įprasta tokiu metų laiku, dauguma dalyvavo ekskursijoje po miestą, žavėjosi Vilniaus universiteto biblioteka, keliavo į Trakus ir Grūto parką.

Be abejo, niekas nepasidaro savaime. Nuolatinio ISIC komiteto narius nustebino Vilniaus universiteto ir jo Komunikacijos fakulteto patirtis organizuojant aukšto rango konferencijas. Jie įvertino Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo bei

Švedijos bibliotekininkystės ir informacijos mokslo mokyklos paramą, džiaugėsi ne tik konferencijos intelektiniu potencialu, bet ir pasiūlytomis pramogomis. Mursijos universiteto atstovai, kurie organizuos aštuntąją ISIC konferenciją, susižavėję lietuviškomis polkomis, prižadėjo organizuoti salsos mokyklą, o Japonijos aukštųjų mokyklų delegatai, kurie numato organizuoti devintąją konferenciją, sakė, kad šioji konferencija bus jiems kokybės orientyras. Nuolatinio ISIC komiteto pirmininkas kas dieną rašė pranešimus apie konferencijos eigą savo interneto dienoraštyje (žr. <http://info-research.blogspot.com/>).

Komunikacijos fakultetas pavedė konferencijos organizavimo darbą dr. Erikai Janiūnienei ir doktorantei Jolitai Sudavičienei. Jų atkaklumas ir entuziazmas neliko nepastebėtas konferencijos dalyvių, kurie nuoširdžiai joms dėkojo ir kvietė dalyvauti kitose ISIC konferencijose jau kaip mokslinių darbų autorės. Kur kas mažiau dėmesio visi kreipė į Mindaugo Ragaišio ir jo kolegų darbą, nes niekas nepastebi puikiai funkcionuojančios technikos – jų šaukiasi tik tada, kai kas nors sutrinka, o šį kartą viskas veikė kuo puikiausiai. Visuotinį susižavėjimą sukėlė visų „angelais globėjais“ vadinamos studentės pagalbininkės (Božena Ždanovič, Eglė Vidutytė, Viktorija Žmoginaitė, Rosita Saukaitė, Jovita Šimėnaitė, Rimantė Zaleckaitė), rodžiusios kelią, gaudžiusios atsilikusius, laksčiusios nuo Saulėtekio ligi Centrinųjų rūmų, registravusios dalyvius ir nudirbusios begalę kitų smulkių darbų.

Taigi visų organizatorių bendros pastangos pavertė šią konferenciją reikšmingu įvykiu tarptautinėje informacijos mokslo arenoje. Nuolatinis komitetas užtikrino

pranešimų kokybę, Vilniaus universiteto ir Komunikacijos vadovybė sutelkė žmogiškuosius ir materialius išteklius, tiesioginiai organizatoriai įgyvendino visą šį sumanymą

kuo puikiausiai. Galima tikėtis, kad septintoji ISIC konferencija nepraėjo be pėdsako ir paskatins įdomius mokslinio tyrimo projektus Lietuvoje ir Vilniaus universitete.

LITERATŪRA

MACEVIČIŪTĖ, E. Informacijos ieškojimas kontekste: Tamperės konferencijos pranešimų apžvalga // Informacijos mokslai. 1997, nr. 6, p. 109–115.

MACEVIČIŪTĖ, E. Informacijos ieškos kontekstų tyrimas // Informacijos mokslai, 2000, nr. 14, p. 111–121.

Įteikta 2008 m. rugsėjo 24 d.